

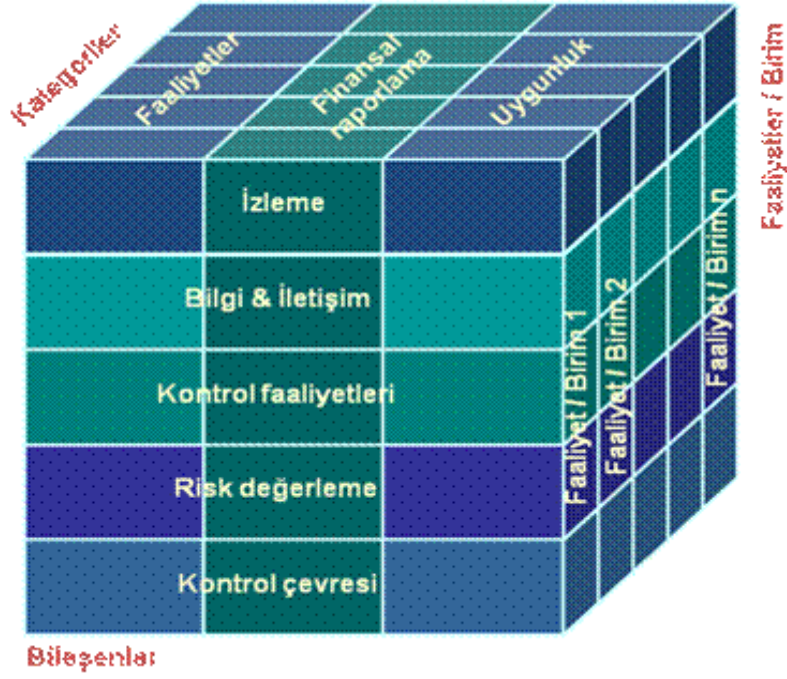
İÇ KONTROL SİSTEMİNİN BİLEŞENLERİ

İç kontrol; kurumun yönetim şeklinde var olan ve birbiri ile ilişkili beş tane bileşenden oluşur. Bu bileşenler iç kontrol için kurumlara çerçeve oluşturmaktadır ve yönetime sistemin etkili olup olmadığını belirlemede bir ölçüt sunar. Yönetim şekli, küçük-büyük ölçekli şirketler, kar amacı güden-gütmeyen kurumlar vb. ayrımlarda olduğu gibi değişiklik göstermektedir. Örneğin bir kurumda dikey örgütlenmeye bağlı olarak daha resmi işlemler görülmesine rağmen; başka bir kurumda yatay örgütlenmeye bağlı daha gayri-resmi bir sistem olabilir. Bu nedenle iç kontrolün standart bir uygulaması yoktur. Her kurum kendi yapısına uygun şekli bu çerçeve kapsamında tasarlayarak uygulmalıdır.

İç kontrol denince akla ilk gelen şeylerden bir tanesi COSO piramididir;

Yukarıda beş iç kontrol bileşeninin kendi arasındaki bağlantıyı gösteren COSO Piramidi yer almaktadır. Kontrol Ortamı diğer bileşenler için temel oluşturur. Yönetim bu ortam içerisinde hedeflerine ulaşmak amacıyla Risk Değerlendirmesi' ni yapar. Kontrol Faaliyetleri, yönetime belirlemiş olduğu riskleri bertaraf etmek amacıyla belirlediği faaliyetlerdir. COSO Piramidinde görüldüğü gibi Bilgi ve İletişim bu 3 bileşeni çevreler. Çünkü kurum çalışanları faaliyetleri yürütebilmek ve kontrol edebilmek için bilgiye ve iletişime ihtiyaç duyarlar. Ve son olarak tüm sürecin izlenmesi ve gerekli değişikliklerin yapılması gerekmektedir.

COSO KÜBÜ

Kurumun ulaşmaya çalıştığı hedefleri ve bunlara ulaşmak için nelere ihtiyaç duyduğunu gösteren bileşenler arasında doğrudan bir ilişki vardır. COSO Küpünde bu ilişki açıkça gösterilmektedir:

- Üç hedef kategorisi- faaliyetler, mali raporlama ve uyum- küpün üst kısmında dikey sütunlarla gösterilmiştir.
- İç kontrolün beş unsuru küpün ön kısmında yatay satırlarla gösterilmiştir.
- İç kontrolün ilişkili olduğu, kurumun tümü, birim ve faaliyetleri, matrisin üçüncü boyutunda gösterilmiştir.

Kontrol ortamı diğer bileşenler için bir temel oluşturur ve bu yüzden küpün ön yüzünün en alt parçasını oluşturur. Bir üstünde ise hedeflere ulaşmak ile ilgili risklerin belirlenmesi ve analizi yani risk değerlendirme bileşeni yer almaktadır. Üçüncü bileşen risklerin yönetimi için belirlenen kontrol faaliyetleridir. Bilgi ve iletişim ise kurum içerisinde işlerin yürütülmesini ve kontrol edilmesini mümkün kılan bilginin etkin bir şekilde elde edilmesinin, paylaşılmasının ve etkili bir iletişim sisteminin sağlanmasıdır. Son unsur en üstte yer alan izleme de sistemin zaman içerisindeki performansını değerlendiren bir süreçtir.

Tüm bu bileşenler arasında değişen koşullara dinamik olarak tepki veren, bütünlük bir sistem oluşturan sinerji ve bağlantı vardır (COSO, 1994:5).

Küpün üst kısmında yer alan 3 unsur- faaliyetler, mali raporlama ve uyum daha önce bahsetmiş olduğumuz kurumun ulaşmak istediği hedefleridir ve bu hedefler ile hedeflere ulaşmak için nelerin ihtiyaç duyulduğunu gösteren beş unsur arasında doğrudan bir ilişki vardır. Aynı şekilde küpün yan yüzündeki Birim A-B, Faaliyet A-B unsurları da bu beş bileşenin ve hedeflerin yani iç kontrolün kurumun tümü veya herhangi bir birimi veya faaliyeti için uygun olduğunu göstermektedir.

Her bir bileşen, hem her bir hedef kategorisi ile hem de bir kurumdaki tüm seviyeleri gösteren yan matris (Kurumun tümü, birim, faaliyet) ile çakışır ve uygulanır. Bir örnek verecek olursak, kontrol faaliyetlerini temsil eden; yönetimin plan, program ve diğer faaliyetlerinin yerine getirildiğini güvence altına alan kontrol politikası ile prosedürlerinin kurulması ve yürütülmesinin üç hedef kategorisiyle ve kurumun tüm seviyeleriyle ilişkili olmasıdır (COSO, 1994:5).